

Formandsberetning 2001-2003

Efter selskabets generalforsamling fredag d.26. oktober 2001 på Syddansk Universitet, Odense, konstituerede den valgte bestyrelse sig den 31.1.02 i København som følger: Formand Tim Jensen, næstformand Marianne Q. Fibiger, sekretær Mikael Aktor, kasserer Ingrid Müller, Mikael Rothstein og Margit Warburg. Suppleanter: Jørn Borup og Oluf Schönbeck. Bestyrelsen har i perioden afholdt 3 ordinære bestyrelsesmøder.

Det nationale arbejde

1. DAHRs hjemmeside og Nyhedsbrev.

Bestyrelsen, med sekretæren Mikael Aktor som primus motor, samt en redaktion bestående af M. Aktor, M. Rothstein og O. Schönbeck, har i perioden udsendt 2 Nyhedsbreve, nr. 27 og nr. 28, begge udelukkende elektronisk i henhold til beslutning på baggrund af drøftelse på generalforsamlingen. Begge Nyhedsbreve har indeholdt et "

I 1999, Nyhedsbrev nr. 23, opfordrede vi første gang medlemmerne til at tilmelde sig et register over religionsforskere i Danmark. Det var vores intention, at et sådant lagt ud på hjemmesiden kunne bruges af undervisningsinstitutioner, foreninger, journalister m.fl., der måtte ønske ekspertkommentarer, foredrag el. lign. Bestyrelsen ønskede bl.a. på denne måde at bidrage til en mere nuanceret debat om religioner, ligesom vi mente, at vi på denne måde også kunne gøre et forsøg på at synliggøre og fremme dansk religionsvidenskabelig forskning i forhold til offentligheden. Opfordringen er siden blevet gentaget, listen løbende revideret, og i foråret 2003 udsendtes pressemeddelelse om listen. Listen rummer i dag henvisninger til ca. 20 forskere og deres forskellige forskningsfelter.

Samtidig har vi indledt et forsøg på at oprette en oversigt over DAHR-medlemmernes ph.d.-, licentiat- og doktorafhandlinger samt en oversigt over medlemmers publikationer. Medlemmer har fået besked om begge dele via email og kan på vores hjemmeside finde formularer til tilmelding. Som man vil kunne se ved fx at klikke på et af de navne, der findes på listen over "eksperter", så fungerer det: Der er biografiske og bibliografiske henvisninger, og vi kan kun opfordre endnu flere til at tilmelde sig og give os link til deres hjemmesider, bibliografier m.v. Herudover rummer hjemmesiden oplysninger om institutter, foreninger, tidsskrifter, arrangementer m.v., ligesom det naturligvis først og fremmest er via hjemmesiden, at meddelelser fra NORREL, EASR og IAHR kommunikeres, især med henvisninger til relevante hjemmesider.

Bestyrelsen er af den opfattelse, at hjemmesiden - ikke mindst på grund af Mikael Aktors store og særdeles kvalificerede arbejde - hører til blandt de bedste af slagsen, og det er vores håb, at medlemmerne drager nytte af den.

Ikke desto mindre skal vi endnu engang bede generalforsamlingen tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt Nyhedsbrevet fortsat udelukkende skal sendes elektronisk, eller om vi skal forsøge at finde midler og arbejdskraft til en udsendelse snailmail af en papirversion.

2. Faglige aktiviteter, møder, publikationer m.v.

Som det er fremgået af tidligere Nyt fra bestyrelsen og af formandsberetninger fra både 1999 og 2001, ønskede den bestyrelse, der tiltrådte i 1997 at prioritere arbejdet på hjemmefronten. Som

det ligeledes er fremgået, har bestyrelsen imidlertid ikke været helt tilfredse med aktiviteter netop på dette område, selv om det som tidligere bemærket må siges, at både arbejdet med Nyhedsbrev og hjemmeside naturligvis udgør to sider af denne samme sag.

Vi har samtidig i dialogen med medlemmerne, på generalforsamling i 1999, på medlemsmøde i Århus i december 2000, samt på generalforsamlingen i Odense i 2001, fået en ganske klar melding: Vores, dvs. bestyrelsens og DAHR's aktivitetsniveau var passende. Der var, mente man, næppe plads til mange flere større konferencer, og manglende opslutning til fx et årsmøde skulle ikke ses som tegn på manglende interesse eller et visnende religionsfagligt miljø, men tværtimod som et tegn på at religionsforskningen blomstrer takket være levende miljøer blandt både studerende og ansatte på de tre universiteter.

Mens der således på generalforsamlingen i 1997 på Molslaboratoriet blev givet udtryk for et ønske om, at bestyrelsen afholdt årsmøde hvert år, blev det på den næste generalforsamling i 1999 klart, at der var flertal for, at vi ikke tog vedtægter bogstaveligt på dette punkt.

Efterfølgende ændredes vedtægterne også på dette punkt, således at § 4 nu siger, at vi "så vidt muligt skal afholde mindst eet årligt symposium eller anden mødevirksomhed". Medlemmerne ville gerne have lejlighed til at mødes i DAHR-regi, men ikke hvert år, men hvert andet år, dvs. samtidig med generalforsamling, - og gerne med vægt på den uformelle samtale.

Stort set er ovenstående identisk med det vi skrev i 2001 desangående, idet vi dengang tilføjede, at bestyrelsen tog denne tilbagemelding fra medlemmerne ad notam. Ikke desto mindre må bestyrelsen nu i 2003 atter bede generalforsamlingen forholde sig til spørgsmålet om DAHRs aktiviteter og aktivitetsniveau. Som det vil være de fleste bekendt, måtte vi ifjor på grund meget lille tilslutning aflyse det planlagte årsmøde, der samtidig var et forsøg på en beskeden markering af DAHRs 20-års jubilæum, og ved udløbet af fristen for tilmelding med og uden paper til indeværende årsmøde havde vi modtaget 4 tilmeldinger med paper og 3 uden. Dette til trods for, at vi som ifjor har været ude i god tid og udsendt adskillige erindringskrivelser pr. email. Er det emnerne, der ikke fænger, eller skal vi alligevel slå det større op og arrangere større konferencer over flere dage og evt. med et par gæster udefra og med mulighed for overnatning? Har DAHR et problem pga af manglende tilslutning til de arrangementer vi har forsøgt at afholde, eller må vi konstatere, at det er sådan medlemmerne har det og vil have det, og at det ikke gør så meget, for, som vi skrev i 1999: "Hvis DAHR har problemer, skyldes det måske, at dansk religionshistorisk forskning blomstrer som aldrig før og på flere forskellige måder, og at nogle af de aktiviteter DAHR i sin tid var udset til at stå for og igangsætte arrangeres bedre af mange andre og sker helt "af sig selv"."

Også når det gælder publikationer har meget som tidligere nævnt også ændret sig siden DAHRs tilblivelse i 1982. Vi har foruden de 2 tidsskrifter numere en eller rettere to skriftserier, der ganske vist udgives i Århus, men i et samarbejde med de andre religionsvidenskabelige institutter og centre, og publikationer fra symposier, helt eller delvist støttet af DAHR, har da også set dagens lys de senere år.

Som et forsøg på at fejre jubilæet på en mere kontant vis og på en vis, der kunne sætte sig spor, besluttedes det, at bestyrelsen skulle arbejde på udgivelsen af en forskningshistorie, og en "kerneredaktion" (med reference til bestyrelsen) bestående af formanden og professor Armin W. Geertz har arbejdet på sagen i et par år. Tove Tybjerg har indvilget i at skrive et første bind omfattende den ældre forskningshistorie indtil ca. 1950, mens en række af forskere skal stå for den senere og kontemporære udvikling. Formanden har i eftersommeren modtaget en prøve på

Tove Tybjergs foreløbige arbejde, og han og Armin Geertz er ved at få indhold og forfattere til bind 2 på plads, omend der fortsat er uafklarede spørgsmål. På et bestyrelsesmøde i september 2003 har bestyrelsen besluttet at støtte kerneredaktionens arbejde, bl.a. ved at bevilge penge til møder, og det er hensigten at have aftaler på plads med forfattere inden årets udgang.

3. *Det faglige miljø og samarbejde - og DAHR.*

Bestyrelsen er fortsat af den overbevisning, at dansk religionsvidenskabelig forskning stadig udvikler sig positivt og på tilfredsstillende vis. Gennem en lang række publikationer, danske forskeres deltagelse med paper på internationale konferencer og fleres aktive deltagelse i det internationale faglige og fagpolitiske samarbejde i NORREL, EASR og IAHR bidrager danske religionsforskere aktivt til den samlede internationale forskning inden for feltet. Det samme gør naturligvis de seneste års ganske mange ph.d.-afhandlinger samt et stigende antal doktordisputatser, samt naturligvis kommende besættelser af professorater i både Odense og København.

Også de to forskerskoler i henholdsvis København (Religion og samfund) og Århus (Religion/Identitet/Kultur), samt diverse lokale (AU:Pluralisme-projektet), nationale og internationale forskningsprojekter (diverse aktuelle ansøgninger om nordiske netværk og forskerskoler) og satsningsområder (KU: Religion i det 21. århundrede, AU: Religionsnarrativitet, kognition og kultur) antyder stor aktivitet og tegner godt for fremtiden.

I forlængelse af tidligere opfordringer skal DAHR ikke desto mindre opfordre de tre universiteter og religionsvidenskabelige institutter og centre til et større og måske også mere fokuseret samarbejde. Vi er klar over, at institutledere (og studieledere) i forløbne periode har mødtes for at drøfte sager af fælles interesse, og vi håber dette samarbejde kan fortsættes og intensiveres. Vi er også klar over, at der på det seneste har været positive tegn på et udvidet samarbejde mellem forskerskolerne og institutioner der ikke er med i disse, men igen skal vi tillade os at opfordre til endnu mere og endnu tættere samarbejde, også vedrørende de forskerskoler hvori religionsvidenskab indgår. På sigt kunne man måske overveje en fælles religionsvidenskabelig forskerskole, gerne med et samarbejde med teologiske forskerskoler/fakulteter naturligvis.

Samarbejde mellem de forskellige institutter om sager af betydning for dansk religionsforskning har også vist sig på anden vis: I forbindelse med besættelse af en ledig post som medlem af SHF indstillede institutledere i København og Odense professor Armin W. Geertz til posten, bl.a. med henvisning til, at vi mente det var på tide, at Ministerium og SHF ikke længere per automatik besatte posten med en teolog fra hhv. Århus og København. Desværre lykkedes det ikke at få Armin Geertz i SHF. Posten blev igen besat af en teolog.

Idet vi naturligvis skal understrege, at vi ikke på nogen måde tvivler på vedkommendes eller andre teologers kompetencer og kvalifikationer inden for teologien, og selv om vi kun kan udtrykke tilfredshed over at have teologer som medlemmer og over ethvert konstruktivt samarbejde mellem diverse former for teologisk forskning og religionsforskning, så må vi ikke desto mindre som bestyrelse for Dansk Selskab for Religionshistorie, meddele, at vi finder det utilfredsstillende, at dansk religionsvidenskabelig forskning i forskningsrådsregi fortsat så at sige per automatik forventes varetaget af teolog. Det eneste rimelige er, at både teologi og religionsvidenskab er repræsenteret ved fagkyndig forsker; men i fald dette ikke lader sig gøre, burde posten gå på skift mellem teologi og religionsvidenskab og ikke mellem teologi i hhv. Århus og København. En teolog kan ikke forventes at være på forkant med hverken den

ationale eller internationale udvikling i religionsvidenskab, og på samme måde kan en religionsforsker naturligvis ikke være på forkant med teologisk forskning. DAHR skal derfor opfordre de religionsvidenskabelige institutter/centre og institutledere til at forfølge sagen, idet de måske samtidig kan overveje forhandlinger med forskningsrådene om den rette placering af religionsvidenskab, der p.t. er placeret i gruppe af såkaldte erkendelsesfag sammen med bl.a. filosofi og teologi. Samtidig bør man muligvis sikre et tættere samarbejde med de humanistiske dekaner, således at disse bliver klar over, at der er forskel mellem teologi og religionsvidenskab, også selv religionsvidenskab i Årthus er placeret under det teologiske fakultet.

Også et andet mindre opløftende forhold bør nævnes: På trods af fortsat pænt store optag på alle 3 religionsvidenskabelige studier og et i sammenligning med tidligere tider pænt antal VIP- og DVIP-stillinger, risikerer vi, at flere yngre forskere med en ph.d.-grad går tabt for dansk religionsvidenskabelig forskning pga af manglende stillinger og pga af manglende bevilling til fx post.doc-stipendier. I også denne sammenhæng vil DAHR opfordre institut- og studieledere til at overveje mulige former for samarbejde, fx om "job-swop" og koordinering mhp ph.d.- og post.doc.-stipendiater. At vi også alle må støtte ethvert initiativ til at sikre flere midler til ph.d.-stipendier siger sig selv.

Endelig skal vi opfordre til, at studieledere i forbindelse med kommende reform af uddannelserne overvejer en koordinering, der sikrer ikke kun forskellige profiler men også mulighed for samarbejde og gensidig komplettering. Også hvad angår videre- og efteruddannelsestilbud bør samarbejde overvejes, og bestyrelsen noterer med tilfredshed, at et sådant fandt sted i forbindelse med et tilbud til og drøftelser med seminarie-, - gymnasie- og folkeskolelærere, - også selv om dette initiativ ikke i første omgang bar frugt.

Det internationale arbejde

1. IAHR

Medlemmer kan løbende via IAHRs hjemmeside (www.iahr.dk) holde sig orienteret om IAHR-aktiviteter. Formanden og næstformanden deltog i maj dette år i Bergen i det møde i den internationale komite, der holdes midtvejs i hver 5 års periode. På mødet diskuteredes især diverse forhold vedrørende kongressen (Religion: Conflict and Peace) og generalforsamlingen i Tokyo 24-30 marts 2005. Der henvises til www.iahr.dk vedrørende andre, specielle og regionale konferencer i indeværende og kommende år. Fra hjemmesiden skal kun følgende vigtige beslutninger fra møder i Bergen gengives eksplicit:

the IAHR is on the verge of signing a contract with E. J. Brill concerning the NUMEN Book Series. The Executive Committee will function as Advisory Editorial Board of the series and assist in appointing 3 managing editors ideally representing Europe, North America and a third country or region from elsewhere in the world.

the Executive Committee has appointed Professors Michel Despland, Yolotl González Torres and Michael Pye to the Nominations Committee. They will draw up a list of candidates for the next Executive Committee (2005-2010) and deliver it by summer 2004.

to recommend to the General Assembly in Tokyo, 2005, the affiliation of the Romanian Association for the History of Religions.

to recommend to the General Assembly in Tokyo, 2005, the affiliation of the Greek Society for the Study of Culture and Religion

to recommend the disaffiliation of the Taiwan Association for Religious Studies as a national affiliate, but to recognize TARS as a "corresponding member".

to appoint Professors Louise Bäckman, Noriyoshi Tamaru and R. J. Zwi Werblowsky as the Honorary Life Membership Advisory Committee with the mandate to choose 5 candidates for Honorary Life Membership at the Tokyo Congress.

The Executive Committee gave special thanks to the following out-going and in-coming editors of NUMEN:

out-going: Managing Editors Michel Despland, Einar Thomassen and Reviews Editor Brigitte Luchesi

in-coming: Managing Editors Gustavo Benavides, Einar Thomassen (second term) and Reviews Editor Maya Burger (from the end of 2004). Brigitte Luchesi has graciously volunteered to continue as Reviews Editor until Maya Burger can take on the job.

2. *EASR*

Angående *EASR* er medlemmerne blevet løbende orienteret i Nyt fra bestyrelsen og via diverse e-mail beskeder. Også her henvises til en hjemmeside (www.easr.de), hvor man finder annoncering af konferencer samt beretninger til og referater fra generalforsamlinger i Paris 2002 og i Bergen 2003. Om *EASR* kan det tilføjes, at selskabet fortsat får nye medlemmer. Senest er et nystiftet græsk selskab samt det østrigske selskab blevet medlemmer. Papers fra konferencen i Paris i september 2002 er under udgivelse, og med konferencen i Bergen i maj 2003 cementeredes de årlige *EASR*-konferencer. Konferencen i 2004 finder sted i Santander i Spanien med temaet Religious Tolerance and Intolerance, og i 2005 er Finland og det finske selskab vært for conference. Temaet for denne er endnu ikke fastsat. Da det tilstræbes at afholde de årlige konferencer i forskellige regioner af Europa, forsøges konferencen i 2006 henlagt til et Sydøst-europæisk land. Måske skal DAHR overveje at byde ind på en conference i 2007 eller 2009? Det kan sluttelig nævnes, at *EASR*-samarbejdet med udgivelsen *Themes and Problems of the History of Religions in Contemporary Europe*, ed. Gasparro, G. Sfameni, Collana di studi storico-religiosi 6, Cosenza: Edizione Lionelli Giordano, 2002, har sat sig sit første mere varige spor.

3. *NORREL*

Også vedrørende *NORREL* er der blevet løbende orienteret. Det kan nævnes, at *NORREL* i samarbejde med Donnerska Institutet lykkedes med at arrangere een af flere længe ventede konferencer om ritualer og ritualstudier i Åbo i sommeren 2002, og det kan kun beklages, at konferencen blev udmeldt alt for sent.

Temenos er som danske abonnenter vil vide udkommet, og som sagt er en ny redaktion tiltrådt. På møder i *NORREL*-regi i Åbo i forbindelse med ritual-konferencen blev *NORREL* opfordret til at finde muligheder for en nordisk ph.d.-konference også om ritualer og ritualstudier, og en sådan conference, der skal finde sted i samarbejde med forskerskolen i Århus, er planlagt til 31.-3.-2.4.2004. I skrivende stund er annoncering af konferencen med foreløbige program udsendt til mulige danske og nordiske interessenter. Tim Jensen er fortsat "ordförande" i *NORREL*, og et bestyrelsesmøde ventes afholdt i januar med det svenske selskabs nye formand og repræsentant i *NORREL*, Catharina Raudvere, som vært. Endelig kan det nævnes, at det finske selskab i år fejrer 40- års jubilæum med en conference i Åbo i oktober om *Method and Theory in the Study of Folk Religion*. Mikael Aktor repræsenterer DAHR ved lejligheden.

Medlemstal og økonomi.

Rekrutteringen af nye medlemmer er heller ikke i denne periode forløbet helt, som vi kunne have ønsket. Til gengæld er selskabets økonomi, som det vil fremgå, væsentligt forbedret, og bestyrelsen ser derfor ingen grund til at overveje forhøjelse af kontingent.

Tilføjelse:

Som det fremgår af nedenstående har bestyrelsen for nyligt set sig nødsaget til at reagere på en artikel med en henvisning til DAHR ved at fremsende nedenstående til redaktionen for Religion, Tidsskrift for Religionslærerforeningen for Gymnasiet og HF:

"I artiklen "Hvad nu hvis...?" (Religion, Tidsskrift for Religionslærerforeningen for Gymnasiet og HF nr. 3, oktober 2003, 25-33) af lektor Povl Götke refereres der i note 2 s. 33 til DAHR, Dansk Selskab for Religionshistorie. Henvisningen sker i forbindelse med at artiklens forfatter (bl.a.) postulerer, at en evolutionistisk kultur- og religionshistorisk 3-stadiemodell ligger til grund for mange religionsforskeres arbejde, også i Danmark, og at den ikke blot er en teori men også et (politisk) program eller et projekt (s. 28). Povl Götke skriver bl.a.: "Opgaven er kort sagt at skabe den areligiøse tilstand, som opfattes som indbegrebet af det moderne. [...] Man nøjes ikke med at analysere og forklare, men man politiserer sit arbejde. Religionsvidenskab bliver til politik." (s.28-29) I note 2 ad disse postulater refereres til DAHR. Det hedder i noten s. 33: "Bare til eksempel er det ikke mere end et par år siden, at det blev foreslået at gøre DAHR, foreningen af danske religionshistorikere, til et instrument for politiske holdninger."

DAHRs bestyrelse skal hermed dementere denne påstand. Det fremgår klart af referatet fra generalforsamlingen i 2001, at påstanden er uden hold i virkeligheden:

a) Skal DAHR som et selskab blande sig i den offentlige debat, dvs. skal bestyrelsen komme med udtalelser på selskabets vegne om aktuelle sager, der vurderes at kunne støtte bestyrelsens arbejde på at opfylde selskabets formålsparagraffer?

Dette medførte en heftig, men konstruktiv debat. Alle var enige om, at spørgsmålet er vanskeligt, da det ikke er åbenbart, hvilke sager, der er af så generel og samtidig væsentlig karakter, at DAHR som selskab kan/bør udtale sig. Desuden udtrykte flere (heriblandt Armin Geertz, Tove Tybjerg og Povl Götke) bekymring for hvorvidt sådanne udmeldinger ville medføre en splittelse af selskabet, en splittelse alle var enige om ville være yderst u hensigtsmæssig. Andre var mere positive overfor, at DAHR skal markere sig aktivt i den aktuelle debat. Således fandt Oluf Schönbeck, at en manglende udmelding i aktuelle sager i realiteten også var en udmelding, og han ønskede en kraftigere markering i aktuelle sager. Også Jeppe Sinding Jensen og Mikael Rothstein støttede ideen om en mere aktiv linie, mens andre (heriblandt Per Bilde og Margit Warburg) var stærkt i tvivl. Tim Jensen pointerede flere gange, at det ikke var bestyrelsens hensigt i forbindelse med årsmødet eller generalforsamlingen at drøfte DAHR's offentlige rolle i forbindelse med konkrete sager, fx papiret om kernefaglighed. Spørgsmålet var derimod blevet rejst under årsmødet, og han ønskede for at afrunde debatten at sætte spørgsmålet om DAHR's eventuelle udmelding i netop den sag til afstemning. Dette blev afvist, som værende i modsætning til selskabets vedtægter, der kræver, at forslag til generalforsamlingen skal være bestyrelsen i hænde ultimo september.

Der var dog enighed om, at det overordnede spørgsmål om DAHR's eventuelle fagpolitiske rolle i den

offentlige debat bør behandles i dybden ved en senere lejlighed, og at det som mindstemål kræver meget præcise retningslinjer for, i hvilke sammenhænge og på hvilken måde, selskabet kan udtale sig på medlemmernes vegne.

Det fremgår klart, at diskussionen ikke drejede sig om at "gøre DAHR (som i.ø. står for 'Dansk Selskab for Religionshistorie' og ikke for 'foreningen af danske religionshistorikere') til et instrument for politiske holdninger" som påstået af Povl Götke. Diskussionen drejede sig om, hvorvidt fagpolitiske udmeldinger kunne være eet af de midler, som DAHR kunne bruge i bestræbelserne på at leve op til selskabets vedtægter (jf. §§ 3 og 4), dvs. bestræbelserne på at "varetage fagets interesser på nationalt plan" og at "træffe de foranstaltninger, der er nødvendige for at sikre og fremme akademisk religionshistorisk forskning".

I respekt for netop refererede diskussion på generalforsamlingen i 2001 skal bestyrelsen undlade at kommentere artiklens øvrige postulater om dansk religionsforskning og unavngivne danske religionsforskere.

På bestyrelsens vegne

Tim Jensen, formand"